

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. В. ДАЛЯ
КАФЕДРА ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ТА
СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до практичних занять та самостійної роботи з дисципліни

«Психологія соціальної роботи»

для здобувачів освітнього ступеня «бакалавр»

за освітньою програмою

«Прикладна психологія та консультування» ,

спеціальності С4 Психологія

усіх форм навчання

(Електронне видання)

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри практичної психології

та соціальної роботи

Протокол № 4 від 17 листопада 2025р.

м. Київ 2025

УДК 316:6(075.8)

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи з дисципліни «Психологія соціальної роботи» для здобувачів освітнього ступеня «бакалавр» за освітньою програмою «ПРИКЛАДНА ПСИХОЛОГІЯ ТА КОНСУЛЬТУВАННЯ», спеціальності С4 «Психологія» усіх форм навчання (Електронне видання) / Уклад. старший викладач Бровендер О.О. – Київ: вид-во СНУ ім. В. Даля. 2025. 45 с.

У виданні містяться рекомендації щодо виконання практичних робіт та самостійної роботи з дисципліни «Психологія соціальної роботи». Наведено завдання до виконання практичних робіт та самостійного вивчення дисципліни, вимоги щодо їх виконання, тематику рефератів та контрольних робіт, тематика для самостійної роботи, список рекомендованої літератури та інформаційних джерел.

Для здобувачів вищої освіти за освітньою програмою «Прикладна психологія та консультування», спеціальності С4 «Психологія» усіх форм навчання.

Укладач:

Бровендер О.О.

Відповідальний за випуск:

Рецензент:

канд.психол.наук Білецький П.С

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	10
2. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ (СЕМІНАРСЬКИХ) ЗАНЯТЬ	11
3. ВИМОГИ ЩОДО НАПИСАННЯ РЕФЕРАТИВНИХ ТА КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ	28
4. ТЕМАТИКА РЕФЕРАТИВНИХ ТА КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ	32
5. САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ	33
6. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ	35
7. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	40

ВСТУП

Метою вивчення дисципліни «Психологія соціальної роботи» є формування у студентів психологічної компетентності, необхідної для ефективної професійної взаємодії з клієнтами, сім'ями, групами та спільнотами, які перебувають у складних життєвих обставинах.

Завдання дисципліни є засвоєння студентами навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять, без участі викладача; переорієнтація із лекційно-інформативної на індивідуально-диференційовану, особистісно-орієнтовану форму та на організацію самоосвіти студента; поглиблення, узагальнення та закріплення знань, які студенти отримують у процесі навчання, а також застосування цих знань на практиці.

Компетенції, що формуються після опанування дисципліни
Результати навчання (відповідно до Освітньо-професійної програми «Прикладна психологія та консультування», спеціальності С4 «Психологія» (бакалаврський рівень вищої освіти)).

Вивчення даного навчального курсу призначене для формування, удосконалення та розвитку у здобувача вищої освіти наступних компетентностей:

ЗК 1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 3. Навички використання інформаційних і комунікативних технологій.

ЗК 4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 5. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК 7. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК 8. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК 9. Здатність працювати в команді.

ЗК 10. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як член суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства

та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК11. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК12. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

Додаткові компетентності:

ЗК 13. Здатність до професійного розвитку, навчання протягом життя, самопрезентації та результатів своєї професійної діяльності, планувати та управляти власним робочим часом.

ЗК 14. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо, цінувати та поважати різноманітність та мультикультурність.

СК 1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

СК 2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.

СК 3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків (зокрема, в контексті організації заходів раннього втручання).

СК 4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.

СК 5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.

СК 6. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження.

СК 7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати,

формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

СК 8. Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову, в т.ч. особам, які отримали психологічні травми, зокрема внаслідок війни).

СК 9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу відповідно до запиту.

СК 10. Здатність дотримуватися норм професійної етики.

СК 11. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

Додаткові компетентності:

СК 12. Здатність вирішувати проблеми психологічного супроводу інклюзивної освіти.

СК13. Здатність розумітися на психічних процесах, що розгортаються в освітніх закладах, установах та організаціях соціальної сфери.

ПРН 1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПРН 2. Розуміти закономірності та особливості розвитку й функціонування психічних явищ у контексті професійних завдань.

ПРН 3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. із використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.

ПРН 4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень та аналізу літературних джерел.

ПРН 5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.

ПРН 6. Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, вміння дотримуватися процедури дослідження.

ПРН 7. Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки.

ПРН 8. Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефахівців.

ПРН 9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання (зокрема, щодо організації раннього втручання).

ПРН 10. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника.

ПРН 11. Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій (в т.ч. у роботі з особами, що отримали психологічні травми, зокрема внаслідок війни).

ПРН 12. Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги в формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів тощо, відповідно до вимог замовника.

ПРН 13. Взаємодіяти, вступати в комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові особливості.

ПРН 14. Ефективно виконувати різні ролі в команді у процесі вирішення фахових завдань, у тому числі демонструвати лідерські якості.

ПРН 15. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

ПРН 16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.

ПРН 17. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.

ПРН 18. Вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії.

Додатковий ПРН

ПРН 19*. Здійснювати аналіз соціально-психологічних процесів, що розгортаються в освітніх закладах, установах та організаціях соціальної сфери, та застосовувати техніки психологічного консультування і стратегії розвитку особистості. У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

Знати: Основні поняття та категорії психології соціальної роботи (особистість, поведінка, потреби, емоції, мотивація тощо).

Теоретичні підходи до психосоціальної допомоги (гуманістичний, когнітивно-біхевіоральний, системний тощо).

Психологічні закономірності взаємодії між соціальним працівником і клієнтом.

Принципи і методи психосоціальної діагностики та оцінювання потреб клієнтів.

Етапи та методи психологічного консультування в соціальній роботі.

Методи профілактики психологічних проблем та жорстокого поводження в сім'ї.

Особливості психосоціальної допомоги різним категоріям клієнтів, зокрема сім'ям, які виховують дітей з інвалідністю.

Принципи організації тренінгової роботи з клієнтами та професіоналами соціальної сфери.

Засади професійної етики та комунікації в соціальній роботі. Прояви та причини насильства в сім'ї, а також методи його діагностики та профілактики.

Вміти: Аналізувати психологічні особливості клієнтів соціальної служби.

Будувати ефективну професійну взаємодію з клієнтами, дотримуючись етичних норм.

Застосовувати психологічні методики для діагностики індивідуальних і сімейних проблем.

Оцінювати потреби клієнтів у різних життєвих ситуаціях.

Проводити елементи психологічного консультування у межах соціальної роботи.

Використовувати базові тренінгові методи у груповій роботі.

Розробляти та реалізовувати заходи з профілактики стресу, насильства, дезадаптації.

Проводити просвітницьку та психоосвітню роботу серед клієнтів та населення.

Визначати ознаки професійного вигорання і застосовувати техніки саморегуляції.

Реагувати на кризові ситуації у сім'ї (насильство, конфлікти, втрати), застосовуючи психологічно обґрунтовані дії.

1. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Психологія соціальної роботи як навчальна дисципліна

Тема 2. Психологія управління в соціальній сфері

Тема 3. Діагностика та профілактика у психосоціальної роботі

Тема 4. Консультування в соціальній роботі

Тема 5. Тренінг в соціальній роботі

Тема 6. Психосоціальна допомога сім'ї, яка виховує дитину з обмеженими
можливостями

Тема 7 . Основи профілактики насильства в сім'ї

2. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ (СЕМІНАРСЬКИХ) ЗАНЯТЬ

Практичне завдання 1

Тема Психологія соціальної роботи як навчальна дисципліна

- 1.1. Місце психології в системі соціального знання
- 1.2. Психосоціальна допомога та психосоціальна робота
- 1.3. Значення психологічної теорії для психосоціальної роботи

Завдання

Заповніть таблицю:

Дисципліна	Що спільного з психологією?	Що відрізняє?
Соціологія	...	...
Педагогіка	...	...
Соціальна робота	...	...
Політологія	...	...

2. Яку роль відіграє психологія у формуванні соціального мислення та соціального впливу?

3. Напишіть мініесе (до 200 слів) на тему:

«Чому соціальному працівнику потрібно знати психологію?»

У тексті обов'язково наведіть приклад із життя або професійної ситуації.

4. Ознайомтесь із ситуацією:

«Жінка, що пережила домашнє насильство, звертається за допомогою. Вона має страх повертатися додому, її самооцінка знижена, вона розгублена і відчуває себе винною.»

Завдання:

1. Які елементи психосоціальної допомоги ви б запропонували?
2. Які форми підтримки потрібні в цій ситуації – індивідуальна, групова, кризова?
3. Яку роль відіграє психолог у команді соціального супроводу?

5. Складіть простий **алгоритм надання психосоціальної допомоги** людині в кризі.

Алгоритм має включати не менш ніж 5 кроків.

Приклад початку:

1. Встановлення контакту та довіри
2. Первинна діагностика емоційного стану
6. Оберіть одну з психологічних теорій (на вибір):
  - Психоаналітична (З. Фройд)
  - Гуманістична (К. Роджерс, А. Маслоу)
  - Когнітивно-поведінкова (А. Бек)
  - Теорія прив'язаності (Дж. Боулбі)
1. Коротко опишіть головні ідеї цієї теорії.
2. Як цю теорію можна застосувати в роботі з:
  - дитиною-сиротою
  - біженцем
  - особою, що пережила втрату?

7. Дайте відповідь на наступні питання

- Що нового я дізнався про роль психології в соціальній роботі?
- Яка з психологічних теорій найбільш відповідає моєму уявленню про допомогу людям?
- Як я планую використовувати ці знання в майбутній професії?

Практичне завдання 2

Тема 2. Психологія управління в соціальній сфері

- 2.1. Сутність і зміст психології управління соціальною роботою
- 2.2. Функції управління
- 2.3. Психологічні принципи управління в соціальній сфері
- 2.4. Особливості організаційного лідерства та керівництва
- 2.5. Лідерство, засноване на дії
- 2.6. Командоутворення не в діяльності соціозахисного установи

2.7. Зворотній зв'язок з клієнтом - інструмент психосоціальної роботи

Завдання:

1. Ознайомтеся з кейсом:

Керівник центру соціальних послуг не враховує емоційний стан працівників.

Комунікація з підлеглими суха, директивна. У колективі знижується мотивація, з'являються конфлікти, збільшується плинність кадрів.

Завдання:

1. Які психологічні помилки в управлінні допущені?
2. Як впливають стиль керівництва та емоційна атмосфера на ефективність соціальної роботи?
3. Запропонуйте рекомендації щодо покращення управління з урахуванням психологічних аспектів.

2. Пройдіть міні-опитувальник (можна адаптувати тест Левіна, Тіллі та Уайта або інший короткий тест для самодіагностики стилю лідерства).

Результати:

1. Визначте, до якого стилю (авторитарний, демократичний, ліберальний) ви схильні.
2. Обміркуйте:
  - Як ваш стиль вплине на ефективність управління у сфері соціальної роботи?
  - У яких ситуаціях ваш стиль буде перевагою, а коли – слабкістю?

3. У малих групах підготуйте мініпрезентацію (5 хв) на тему:

«Психологічна готовність керівника до управління в соціальній сфері»

Можна включити:

- психоемоційні якості лідера
- управління стресом
- вміння мотивувати персонал
- вирішення конфліктів

4. Упорядкуйте подані принципи психології управління відповідно до категорій:

Принцип	Категорія
Індивідуальний підхід	Особистісний
Взаємодія і зворотний зв'язок	Комунікативний
Мотивація до розвитку	Мотиваційний
Об'єктивна оцінка	Організаційний

Додайте 1-2 приклади з практики соціальної роботи до кожної категорії.

5. Рольова гра "Психологічне управління в дії"

Сценарій:

У групах розіграйте ситуацію:

Керівник соціальної установи отримує скаргу від клієнта на працівника.

Працівник емоційно реагує, відмовляється визнавати помилки. Керівнику потрібно зберегти мотивацію працівника і захистити репутацію установи.

Ролі: Керівник, працівник, психолог/медіатор, спостерігач

Після гри – обговорення:

1. Які психологічні принципи управління були використані?
2. Чи вдалося керівнику досягти балансу між дисципліною і підтримкою?
3. Як можна покращити управлінські дії?

6. Пригадайте ситуацію з власного досвіду (навчального, волонтерського або трудового), де управління було:

- ефективним завдяки дотриманню психологічних принципів
- або неефективним через їх ігнорування

Опишіть ситуацію і зробіть висновки:

- Які принципи були порушені або реалізовані?
- Як це вплинуло на результат?

7. Мініесе (на вибір):

- "Яким має бути керівник у соціальній сфері з психологічної точки зору?"
- "Психологічний комфорт персоналу як запорука ефективної соціальної роботи"

Практичне завдання 3

Тема Діагностика та профілактика у психосоціальної роботи

Психосоціальна діагностика

Методичні підходи в діагностиці

Діагностика в когнітивно-біхевіористській роботі

Оцінка потреби як діагностичний інструмент

Діагностика специфічних проблем

Профілактика і психоосвіта в соціальній роботі

Завдання:

1. Ознайомтесь із трьома діагностичними методами:

- спостереження
- інтерв'ювання
- соціально-психологічне тестування

1. Заповніть таблицю:

Метод	Переваги	Обмеження	Приклади використання
Спостереження ...	...	...	...
Інтерв'ювання ...	...	...	...
Тестування ...	...	...	...

2. Укажіть, який із методів доцільно використати при роботі з підлітками, що мають девіантну поведінку, і чому.

3. Оберіть один із підходів (гуманістичний, психоаналітичний, когнітивно-біхевіористський, системний).

- Охарактеризуйте підхід у 5–7 реченнях.
- Розробіть приклад діагностичної процедури в межах цього підходу.
(Наприклад: “Оцінка рівня тривожності у безробітного клієнта гуманістичним методом”).

4. Самоаналіз «Автоматичні думки»

Інструкція:

Використайте таблицю автоматичних думок:

Ситуація	Емоція	Автоматична думка	Раціональна відповідь
Наприклад: Мене розкритикували	Сум / образа	Я завжди все роблю не так	Я зробив(ла) помилку, але можу це виправити

Завдання:

Заповніть таблицю для 2–3 ситуацій з вашого життя.

Поясніть, як ця методика може бути використана з клієнтом, що переживає стрес чи тривогу.

5.1 Складання карти потреб

Інструкція:

Створіть умовного клієнта (наприклад, літня особа, ВПО, молода мама, підліток у конфлікті з законом).

Завдання:

1. Опишіть коротко ситуацію клієнта.
2. Складіть **карту потреб** клієнта, розділивши її на сфери:
  - Біологічні потреби
  - Соціальні потреби
  - Емоційно-психологічні потреби
  - Освітні / професійні
  - Інформаційні

Оберіть, які потреби слід діагностувати в першу чергу.

6. Аналіз проблемної ситуації

Ситуація:

Підліток 15 років відмовляється від навчання, ізольований, має проблеми зі сном. Батьки підозрюють, що він перебуває під впливом онлайн-ігрової залежності.

Завдання:

1. Які специфічні проблеми потребують діагностики?
2. Які методи доцільні у цій ситуації?

Завдання 7. Розробка психоосвітнього мініпроєкту

Інструкція:

Розробіть план **профілактичного заходу або психоосвітньої бесіди** на одну з тем:

- Профілактика стресу у підлітків
- Протидія вигоранню серед соціальних працівників
- Безпека у цифровому середовищі (для молоді)
- Подолання стигми щодо психічного здоров'я

Обов'язкові елементи плану:

- Цільова аудиторія
- Мета заходу
- Ключові повідомлення / теми
- Методи подачі інформації (тренінг, плакат, презентація тощо)

Дайте обгрунтовану відповідь на наступні питання

- Як діагностика допомагає підвищити ефективність соціальної роботи?
- Який із методів діагностики ви вважаєте найбільш етичним і чому?
- Як пов'язані діагностика та профілактика в контексті психосоціальної підтримки?

Практичне завдання 4

Тема Консультування в соціальній роботі

- 2.1. Поняття, цілі, завдання і методи консультування
- 2.2. Споживачі соціальних послуг (клієнти)
- 2.3. Основи консультативної взаємодії
- 2.4. Етапи консультування

Завдання Методична мапа

Складіть коротку таблицю, в якій відобразить основні **методи соціального консультування**, їх мету та **приклад використання**:

Метод консультування	Основна мета	Приклад застосування
Бесіда	Встановлення контакту	Перше знайомство з клієнтом
Активне слухання	Розуміння емоцій клієнта	Робота з людиною після втрати
Конфронтація (делікатна)	Усвідомлення проблемної поведінки	Залежність, самообман
Переформулювання	Зміна негативного мислення	Робота з низькою самооцінкою

Зробіть висновок: які методи є найбільш етичними та гуманними в роботі з вразливими категоріями населення?

Завдання 4.2. Картка клієнта: аналіз запиту

Інструкція:

Отримайте коротку ситуацію (можна обрати одну):

Варіант А:

Жінка з дитиною-підлітком звертається до центру соціальних служб через складнощі у вихованні. Підліток не слухається, втікає з дому, є ознаки агресії.

Варіант Б:

Молодий чоловік, який нещодавно вийшов з місць позбавлення волі, не може знайти роботу і страждає на відчуження.

Завдання:

1. Хто клієнт? Яка його основна потреба?
2. Який тип консультування доцільно застосувати (інформаційне, емоційне, мотиваційне тощо)?
3. Які труднощі можуть виникнути в роботі з цим клієнтом?

Завдання 4.3. Рольова вправа: «Активне слухання»

Інструкція:

Працюйте в парах (або групах по 3 особи). Один студент виконує роль клієнта, інший — консультанта. Третій — спостерігач.

Завдання консультанта:

- Використовуйте техніки активного слухання:
  - Перефразування
  - Уточнення
  - Відображення почуттів
  - Пауза і невербальна підтримка

Після вправи:

1. Обговоріть, як це вплинуло на «клієнта».
2. Що було найскладнішим у ролі консультанта?
Яка техніка виявилася найбільш ефективною?

Завдання 4.4. Складання алгоритму консультування

Завдання:

Оберіть клієнта з прикладу в попередньому завданні (4.2) і розпишіть **етапи консультування**, які ви б застосували. Використовуйте таку структуру:

1. **Підготовчий етап** (контакт, визначення меж взаємодії)
2. **Збір інформації** (проблема, контекст, ресурси)
3. **Формулювання запиту та цілі**
4. **Пошук рішень / інтервенції**
5. **Завершення консультації** (узагальнення, домовленості, перенаправлення за потреби)

 Визначте: на якому з етапів найчастіше виникають труднощі в роботі з клієнтами та чому.

Письмова відповідь або обговорення в групі:

- Що, на вашу думку, найважливіше в консультативному процесі: метод чи стосунок?
- Чи достатньо знати методи, щоб бути хорошим консультантом?
- Які внутрішні якості ви хотіли б розвинути для ефективного консультування?

Практичне завдання 5

Тема Тренінг в соціальній роботі

Поняття тренінгу і його функції в соціальній роботі

Принципи роботи тренінгової групи

Динаміка розвитку тренінгової групи

Створення тренінгової програми

План розвитку власного впевненої поведінки "Гарячий топ "

Структура тренінгу.

Основні характеристики методів тренінгу

Завдання:

Оберіть одну з цільових груп соціальної роботи (приклади: підлітки, ВПО, люди з інвалідністю, безробітні) та дайте відповідь на питання:

1. Які **соціально-психологічні потреби** цієї групи можна задовольнити за допомогою тренінгу?
2. Які **функції** тренінгу (корекційна, адаптаційна, освітня, мотиваційна) будуть основними?

Складіть коротке обґрунтування (5–7 речень).

Завдання Робота з принципами

Інструкція:

Проаналізуйте 5 базових принципів тренінгової роботи:

- Добровільність
- Конфіденційність
- Рівність
- Зворотний зв'язок
- Активна участь

Завдання:

1. Наведіть приклад ситуації, у якій може бути порушений кожен із принципів.

2. Як модератор має реагувати у таких випадках?

Завдання Етапи групової динаміки

Інструкція:

Розташуйте в правильному порядку етапи розвитку тренінгової групи:

1. Конфлікт / боротьба за лідерство
2. Формування / знайомство
3. Стабілізація
4. Завершення та рефлексія
5. Етап активної взаємодії

Завдання:

- Опишіть, як змінюється роль тренера/модератора на кожному етапі.
- Які вправи доцільно використовувати на кожному з цих етапів?

Завдання Мініпроект: розробка тренінгу

У групах створіть **тренінгову програму** для 1–2 занять (на вибір):

- «Розвиток стресостійкості»
- «Командна робота»
- «Конфлікт і компроміс»
- «Профілактика емоційного вигорання»

Програма має включати:

1. Назву та цільову аудиторію
2. Мету тренінгу
3. Очікувані результати
4. 2–3 вправи (з описом)
5. Матеріали/ресурси
6. Коротку інструкцію для ведучого

Завдання Індивідуальна вправа на самоаналіз

Інструкція:

Оцініть свій рівень впевненої поведінки у складних ситуаціях:

Ситуація	Моя типова реакція	Бажана впевнена поведінка	Перешкоди та ресурси
Критика на заняттях	...	...	...
Конфлікт у групі	...	...	...
Незгода з думкою викладача/керівника	...	...	...

Складіть **особистий план розвитку впевненості**: 3 кроки, які ви можете зробити найближчим часом.

Завдання:

Розпишіть **типову структуру тренінгового заняття** на 60–90 хв:

1. Вступ (знайомство, правила, мотивація)
2. Основна частина (вправи, обговорення)
3. Рефлексія та підсумок
4. Домашнє завдання або порада для самостійного застосування

Укажіть, які методи бажано застосовувати на кожному етапі.

Завдання:

Проаналізуйте та класифікуйте методи тренінгу за такими критеріями:

Метод	Тип (когнітивний, емоційний, поведінковий)	Приклад використання
«Мозковий штурм»	...	...
Рольова гра	...	...
Вправа на зворотний зв'язок	...	...
Візуалізація/асоціації	...	...

Зробіть висновок: які методи підходять для тренінгів з підлітками? А які — для дорослих?

Письмова вправа: "Мій перший тренінг як фасилітатор"

- Який тренінг я міг/могла б провести вже зараз?

- Що мені для цього потрібно вдосконалити (знання, комунікація, організація)?
- Який ефект я хочу досягти у своїй цільовій аудиторії?

Практичне завдання 6

Тема 6. Психосоціальна допомога сім'ї, яка виховує дитину з обмеженими можливостями

Члени сім'ї інваліда

Сиблінги дитини-інваліда

Сім'я, де інвалід є батьком

Особливості життєвого циклу, функції та структури сім'ї дитини-інваліда

Кризові періоди в житті сім'ї, яка виховує дитину-інваліда

Стратегії сім'ї інваліда

Напрямок та форми соціальної роботи з сім'єю інваліда

Діагностика

Завдання

Оберіть одну з ролей у сім'ї, яка виховує дитину з інвалідністю:

- Мати / батько
- Сестра / брат (сиблінг)
- Бабуся / дідусь
- Особа з інвалідністю (як батько)

Завдання:

1. Опишіть емоційне та функціональне навантаження цієї ролі.
2. Які психологічні труднощі можуть виникати?
3. Яку **цільову підтримку** (психосоціальну або соціальну) слід запропонувати цій людині?

Завдання:

Заповніть таблицю:

Життєвий цикл сім'ї, яка виховує дитину з інвалідністю:

Етап життєвого циклу сім'ї	Можливі труднощі	Потреби родини	Форми допомоги
Виявлення діагнозу у дитини	...	...	...
Шкільний період	...	...	...
Перехід до дорослості дитини	...	...	...

Зробіть висновок: на якому етапі родина переживає найбільшу психологічну вразливість?

Завдання:

Уявіть, що ви консультант у центрі підтримки сімей. До вас звернулася мама, яка хвилюється, що її старша дочка почала замикатися в собі, ревнує до меншої сестри з інвалідністю.

1. Які можливі психологічні реакції у сиблінгів?
2. Що ви як спеціаліст запропонуєте:
  - дитині?
  - батькам?
  - шкільному середовищу?

Завдання

Прочитайте опис:

У родині народилась дитина з ДЦП. Батьки розгублені. Батько заглибився в роботу, мати – в емоційне самозвинувачення, спілкування з друзями майже припинилось.

Завдання:

1. Визначте **копінг-стратегії** (адаптивні й неадаптивні), які тут застосовують члени сім'ї.
2. Які альтернативні стратегії ви можете порадити для покращення емоційного стану?

3. Як соціальний працівник може підтримати розвиток **позитивної адаптації**?

Завдання:

Упорядкуйте види допомоги за рівнями:

Рівень допомоги	Форми підтримки
Індивідуальний	... (напр. психологічне консультування матері)
Родинний	... (напр. група взаємопідтримки для батьків)
Громадський / соціальний	... (напр. супровід інклюзивної освіти)

Обґрунтуйте, яка форма є найважливішою для **довготривалого ресурсу родини**.

Завдання

Кейс-аналіз:

Сім'я виховує хлопчика 7 років з розладом аутичного спектра. Дитина не говорить, відвідує спеціальну школу. Батьки змінюють місце проживання, шукають нову систему підтримки. Мати не працює, батько перевтомлений.

Завдання:

1. Складіть **структуровану карту потреб сім'ї**:
  - матеріальні
  - емоційно-психологічні
  - освітні
  - соціальні
2. Які ресурси вже є в цієї сім'ї?
3. Які діагностичні інструменти можна використати для оцінки потреб (інтерв'ю, опитувальники, соціальна карта тощо)?

Письмове завдання або обговорення:

- Що для вас є головним викликом у роботі з такими сім'ями?
- Які знання чи навички потрібні, щоб не "вигоріти", допомагаючи іншим?
- Що важливіше в допомозі родині — поради чи присутність?

Практичне завдання 7

Тема 7 . Основи профілактики насильства в сім'ї

Теоретичні основи сімейного насильства

Діагностика насильства в сім'ї

Діагностика і виявлення фізичного насильства

Діагностика сексуального насильства

Діагностика нехтування основними потребами дитини

Консультування як вид психосоціальної допомоги батькам

Консультування та групова робота з дітьми

Профілактика жорстокого поводження та насильства над дітьми: просвіта та інформування

Завдання

Уявіть, що ви проводите тренінг для майбутніх соціальних працівників.

Підготуйте короткий словничок із поясненням 5 ключових понять:

- Сімейне насильство
- Емоційне насильство
- Фізичне насильство
- Гендерно зумовлене насильство
- Цикл насильства

Дайте визначення кожному терміну простими словами (макс. 2 речення) + приклад з реального життя.

Завдання

Кейс:

Жінка звернулась за матеріальною допомогою. Ви помічаєте у неї сліди синців. На запитання відповідає ухильно, плутається в словах. Дитина при ній мовчазна, тримається осторонь.

Завдання:

1. Які **можливі форми насильства** наявні в цій ситуації?
2. Які **етичні та професійні кроки** має зробити соціальний працівник?
3. Як правильно задати запитання, щоб **не викликати страх чи відторгнення?**

Завдання Порівняльна таблиця типів насильства

Вид насильства	Типові ознаки (поведінка/зовнішні)	Можливі джерела виявлення	Куди перенаправити випадок
Фізичне	...	...	...
Сексуальне	...	...	...
Нехтування	...	...	...

Зробіть висновок: **який тип насильства найважче виявити і чому?**

Завдання

У парах зіграйте сцени: один — соціальний працівник, інший — батько/мати, що застосовує надмірне покарання.

Ваше завдання як консультанта:

- Встановити контакт без осуду
- Пояснити, що таке насильство (не як звинувачення, а як інформування)
- Запропонувати ресурси підтримки

Після вправи — обговоріть:

1. Що було найважчим у спілкуванні?
2. Які фрази/підходи були найбільш ефективними?

Завдання:

Розробіть 2 вправи для дітей, які пережили жорстоке поводження, з урахуванням:

- Потреба в безпеці
- Відновлення довіри
- Вираження емоцій

Формат: ігрова/творча вправа (малювання, розігрування сценок, казкотерапія тощо) + коротка інструкція для ведучого.

Завдання:

У групах створіть **інформаційний мініпроект** на тему:

- «Ні — домашньому насильству»
- «Ти маєш право на захист»
- «Як розпізнати насильство — що робити?»

Включіть:

- Цільову аудиторію
- Основні повідомлення
- Формат (плакат, відео, буклет, презентація, Instagram-кампанія)
- Куди звертатися за допомогою (гарячі лінії, служби)

Вправа: «Що я можу зробити?»

Напишіть коротко:

- Що мене найбільше вразило під час цього заняття?
- Як я як майбутній фахівець можу вплинути на проблему насильства?
- Які знання чи навички я хочу розвивати далі?

3.ВИМОГИ ЩОДО НАПИСАННЯ РЕФЕРАТИВНИХ РОБІТ

Реферат (від лат. *refero* – доповідаю, повідомляю) – короткий виклад наукової проблеми, результатів наукового дослідження, що містяться в одному або декількох творах ідей тощо.

Реферат (контрольна робота) є науковою роботою, оскільки містить у собі елементи наукового дослідження. У зв'язку з цим до нього повинні пред'являтися вимоги з оформлення, як до наукової роботи.

Загальні вимоги до оформлення рефератів.

Загальний обсяг роботи – 15-25 сторінок друкованого тексту (з урахуванням титульного аркуша, змісту та списку літератури) на папері формату А4, на одній стороні аркуша. Роботу друкують на комп'ютері з одного боку аркуша білого паперу формату А4 (210x297 мм) з полуторним міжрядковим інтервалом.

Текст реферату необхідно друкувати, залишаючи поля: вгорі, внизу – 20 мм, з лівого боку – 20 мм, з правого боку – 20 мм. Абзац – 1,25.

Шрифт – Times New Roman, кегль – 14. Шрифт друку повинен бути

чітким, чорного кольору, середньої жирності.

Нумерація сторінок ставиться у верхньому правому кутку. На титульному листі нумерація не ставиться, але враховується в загальній нумерації.

Метою реферативної роботи є набуття навичок роботи з літературою, узагальнення літературних джерел і практичного матеріалу за темою, здатності грамотно викладати питання теми, робити висновки.

Реферат (контрольна робота) повинен містити:

- титульний аркуш
- зміст
- вступ
- основну частину (розділи, частини)
- висновок

Титульний аркуш оформляється за зразком.

У тексті повинні композиційно виділятися структурні частини роботи, що відображають суть дослідження: вступ, основна частина і висновок, а також заголовки і підзаголовки.

На початку реферату повинен бути зміст, у якому вказуються номери сторінок за окремими розділами. У вступі слід відобразити місце розглянутого питання в науковій проблематиці, його теоретичне і прикладне значення. (Обґрунтувати вибір даної теми, коротко розповісти про те, чому саме вона зацікавила автора), які вчені працювали над цією проблемою, які їх погляди на неї. Основна частина повинна викладатися згідно з планом, чіткою послідовно, бажано своїми словами. У тексті повинні бути посилання на використану літературу. При дослівному відтворенні матеріалу кожна цитата повинна мати посилання на відповідну позицію у списку використаної літератури із зазначенням номерів сторінок, наприклад [12, с. 56]. Після кожного розглянутого питання плану короткий висновок.

ВСТУП. Ця коротка глава повинна містити кілька вступних абзаців, які безпосередньо вводять в тему реферату.

РОЗДІЛ 1. Основна наукова частина реферату. Тут в логічній послідовності викладається матеріал за темою реферату. Цю главу доцільно розбити на підпункти - 2.1., 2.2. (із зазначенням у змісті відповідних сторінок).

Усі виноски і підрядкові примітки розташовуються на тій же сторінці, до якої вони належать.

Оформлення цитат. Для підтвердження власних аргументів посиланням на авторитетне джерело або для критичного аналізу того чи іншого друкованого твору слід наводити цитати. Науковий етикет потребує точного відтворення цитованого тексту, бо найменше скорочення наведеного витягу може спотворити зміст, закладений автором. Використовувати цитати в тексті роботи доцільно тоді, коли є потреба порівняти погляди різних авторів з приводу одного й того ж питання. Текст, який цитується, береться в лапки і супроводжує посиланням на джерело. Посилання роблять і тоді, коли думка автора переказується.

Оформлення перерахувань. Текст усіх елементів перерахування повинен бути граматично підпорядкований основній ввідній фразі, котра передує перерахуванню.

Основними видами ілюстративного матеріалу у реферативних повідомленнях є: креслення, схема, фотографія, діаграма, графік.

Кожна ілюстрація має відповідати тексту, а текст – ілюстрації.

Номер ілюстрації та відповідну назву розміщують під малюнком. За необхідності ілюстрації доповнюють пояснювальними даними (під малюнковий підпис).

У тому місці наукової роботи, де викладається тема, пов'язана із ілюстрацією, і де читачеві треба вказати на неї, розміщують посилання в вигляді виразу в круглих дужках, наприклад: (рис. 1.2)

Таблиці

Цифровий матеріал, як правило, повинен оформлюватися у вигляді таблиць. Кожна таблиця повинна мати назву, яку розміщують над таблицею та друкують симетрично до тексту. Назву і слово «Таблиця» починають з

великої літери. Назву наводять жирним шрифтом.

Таблицю розміщують після першого згадування про неї в тексті так, щоб її можна було читати без повороту переплетеного блоку роботи або з поворотом за стрілкою годинника. Таблицю з великою кількістю рядків можна переносити на наступну сторінку.

При посиланні в тексті на таблиці слово –таблиця пишеться скорочено, наприклад: –... ці дані показано в табл. 1.2».

ВИСНОВКИ повинні містити коротке узагальнення розглянутого матеріалу, виділення найбільш достовірних і обґрунтованих положень і тверджень, а також найбільш проблемних, розроблених на рівні гіпотез, важливість розглянутої проблеми з точки зору практичного застосування, світогляду, етики тощо.

У цій частині автор підводить підсумок роботи, робить короткий аналізі формулює висновки.

Вимоги до оформлення списку використаних джерел

Список використаних джерел – елемент бібліографічного апарату, котрий містить бібліографічні описи використаних джерел і розміщується після висновків.

Джерела, що використані для написання наукових робіт, слід розміщувати у списку в алфавітному порядку прізвищ авторів (якщо авторів декілька, то прізвищ перших), а також заголовків праць. До списку літератури включаються всі публікації вітчизняних і зарубіжних авторів, на які є посилання в роботі. Усі джерела вказуються тією мовою, якою вони видані. *Неприпустимим є переклад російських видань українською мовою.* Література іноземними мовами наводиться в кінці списку використаної літератури. Відомості про джерела, що включені до списку, подаються згідно з вимогами державного стандарту з обов'язковим наведенням назв праць.

Зразки оформлення бібліографічного опису у списку джерел ф.23.

У кінці наукових робіт розміщуються додатки в порядку появи посилань у тексті. Крім таблиць, рисунків, графіків, сюди можуть бути включені анкети, тести, програми бесід з учнями, програми спостережень, питання до інтерв'ю зі студентами, педагогічними працівниками, методичні розробки тощо. Додаток повинен мати заголовок, який друкується у правому верхньому куті малими літерами (перша – велика) із зазначенням його номера, але без знака №, наприклад, Додаток А. Якщо до наукової роботи включено лише один додаток, то слово Додаток подається без номера.

4.ПЕРЕЛІК ТЕМ:

1. Роль психології в системі соціального знання
2. Психосоціальна допомога: поняття, принципи, функції
3. Теоретичні основи психосоціальної роботи
4. Значення гуманістичної психології для соціальної роботи
5. Мультидисциплінарний підхід у психосоціальній допомозі
6. Психологія управління в соціальній роботі
7. Лідерство в соціальній сфері: психологічний аспект
8. Емоційний інтелект як ресурс управління командою соціальних працівників
9. Мотивація персоналу соціальних служб
10. Психологічні принципи прийняття рішень у соціальній роботі
11. Психосоціальна діагностика як інструмент соціальної допомоги
12. Методологія оцінки потреб клієнтів соціальних служб
13. Особливості діагностики в когнітивно-біхевіоральному підході
14. Діагностика специфічних криз у роботі з підлітками
15. Психосвіта як метод профілактики соціальних ризиків
16. Психологічні основи консультативної взаємодії в соціальній роботі
17. Етапи та моделі соціального консультування
18. Психологічні особливості роботи з клієнтами, які пережили травму
19. Етика консультанта в системі соціального захисту

20. Консультування сімей у кризі: підходи та інтервенції
21. Тренінг як інструмент розвитку життєвих навичок у вразливих груп
22. Динаміка розвитку тренінгової групи: психологічні аспекти
23. Методи тренінгу в роботі з ВПО, безробітними, підлітками
24. Структура та принципи ефективного тренінгу
25. Розвиток впевненої поведінки через соціально-психологічний тренінг
26. Психологічна підтримка сім'ї, що виховує дитину з інвалідністю
27. Емоційні стани сиблінгів дітей з особливими потребами
28. Кризові періоди життя сім'ї з дитиною з ООП: психологічний аналіз
29. Діагностика та профілактика насильства в сім'ї: психологічний підхід
30. Групова робота з дітьми, які зазнали жорстокого поводження

5. САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Самостійна робота основним засобом засвоєння студентом навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять, без участі викладача. Критеріями оцінювання презентацій є вміння студента стисло визначати ключові позиції, які викладені автором у презентації та її відповідність змісту доповіді студента за матеріалами дослідження та оригінальність візуального представлення. Оцінювання презентації здійснюється за такими критеріями: самостійність та оригінальність дослідження, виконання поставлених автором завдань, здатність здійснювати узагальнення на основі опрацювання теоретичного матеріалу та відсутність помилок при оформленні цитування й посилань на джерела

ТЕМАТИКА ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ:

1. Психологія як наука про поведінку і психіку людини
2. Особистість у психології: основні теорії
3. Поняття соціалізації у контексті соціальної роботи
4. Місце психології в системі соціального знання
5. Психологічні особливості спілкування у соціальній роботі
6. Психологія взаємодії «соціальний працівник – клієнт»
7. Стрес та механізми психологічного захисту

8. Психологічні теорії адаптації
9. Межі професійної взаємодії в соціальній роботі
10. Професійна ідентичність соціального працівника
11. Основи психології управління в соціальній роботі
12. Психологічні стилі керівництва
13. Емоційний інтелект у системі управління соціальними установами
14. Стратегії управління змінами в соціальних службах
15. Мотивація в управлінні персоналом соціальної сфери
16. Вирішення конфліктів у команді соціальних працівників
17. Стрес-менеджмент у діяльності керівника соціальної установи
18. Роль комунікацій у процесі управління
19. Методи психосоціальної діагностики
20. Визначення потреб клієнта в соціальній роботі
21. Психологічні аспекти оцінювання життєвих ситуацій клієнта
22. Системний підхід до діагностики вразливих груп
23. Когнітивно-біхевіоральна оцінка в практиці соціального працівника
24. Психосоціальні чинники ризику та захисні ресурси клієнта
25. Профілактика психоемоційного вигорання серед соціальних працівників
26. Психоосвітні програми для клієнтів соціальних служб
27. Основи соціально-психологічного консультування
28. Методи та техніки консультування клієнтів соціальної сфери
29. Психологічний контракт у консультативній практиці
30. Етапи консультування в соціальній роботі
31. Етичні засади консультативної взаємодії
32. Консультування сімей у складних життєвих обставинах
33. Мотиваційне інтерв'ю як метод психосоціальної допомоги
34. Активне слухання як базовий інструмент консультанта
35. Робота з опором клієнта під час консультування
36. Роль емоційного інтелекту в консультуванні
37. Принципи побудови тренінгової програми

- 38.Динаміка розвитку тренінгової групи
- 39.Методи тренінгової роботи з вразливими групами
- 40.Тренінг як метод підвищення психологічної стійкості
- 41.Структура і етапи проведення тренінгу
- 42.Вправи для розвитку впевненої поведінки
- 43.Арт-терапевтичні елементи у тренінговій практиці
- 44.Фасилітація як компетенція соціального працівника
- 45.Особливості тренінгової роботи з дітьми та підлітками
- 46.Аналіз ефективності тренінгових програм
- 47.Психологічні особливості сімей, які виховують дитину з інвалідністю
- 48.Вплив хронічного стресу на членів родини інваліда
- 49.Психологічні потреби сиблінгів дітей з особливими потребами
- 50.Кризові стани в життєвому циклі родини
- 51.Ресурсна модель допомоги родинам у кризі
- 52.Робота з батьками в ситуації травматизації дитини
- 53.Психосоціальна підтримка сімей внутрішньо переміщених осіб
- 54.Форми індивідуальної та групової роботи з родинами
- 55.Психологічні аспекти сімейного насильства
- 56.Форми жорстокого поводження з дітьми: розпізнавання та наслідки
- 57.Діагностика психологічного насильства в родині
- 58.Особливості консультування постраждалих від насильства
- 59.Профілактика повторного насильства: міжвідомча взаємодія
- 60.Освітні програми з профілактики насильства серед дітей та молоді

6. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ

Оцінювання здобутих знань і навичок студентів з дисципліни відповідно до навчальної програми здійснюється в три етапи:

1. *поточний контроль*: за результатами участі студентів у роботі на семінарських та практичних заняттях (вхідний контроль знань (усний),

поточний контроль знань (усний/письмовий), доповіді з мультимедійними презентаціями, самооцінка студентом рівня знань);

2. підсумковий контроль: іспит.

Загальна оцінка знань студентів з дисципліни пропорційно враховує результати поточного та підсумкового контролів і формується за сто бальною системою оцінювання та з використанням ECTS.

Шкала оцінювання здобувачів

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

"А" (90 – 100) ставиться у разі, якщо студент:

- засвоїв теоретичний зміст дисципліни;
- систематично готувався до занять згідно з програмою та робочою

програмою дисципліни, при цьому опрацював не тільки матеріали лекцій, але й джерела основної літератури і необхідні нормативні та інструктивні матеріали, окремі джерела додаткової літератури;

- брав активну участь у роботі на практичних та лекційних заняттях;
- оволодів відповідними практичними навичками та вміннями, набув здатність використовувати їх;
- аргументовано і логічно формулював висновки та робив узагальнення за питанням/темою, глибоко і всебічно розкривав зміст питань, які обговорювалися;
- вільно оперував термінами та поняттями, викладав матеріал літературною мовою;
- виявив творчі здібності та вміння виконувати індивідуальні та колективні завдання, самостійно здобувати знання, знаходити відповідні джерела інформації;
- своєчасно та якісно виконав усі, передбачені програмою дисципліни завдання, брав участь у наукових заходах (олімпіадах, студентських наукових конференціях, науково-дослідній роботі кафедри), має опубліковані тези/статті),

але допускав при усних або письмових відповідях, тестуванні окремі неточності.

«В» (82-89) ставиться у разі, якщо студент:

- засвоїв теоретичний зміст дисципліни в повному обсязі та оволодів практичними навичками та вміннями;
- систематично готувався до занять згідно з програмою та робочою програмою дисципліни, з використанням джерел основної літератури та нормативних та інструктивних матеріалів;
- творчо підходив до вирішення завдань, вільно розв'язував їх;
- доказово розкривав основні положення теми;
- повно, чітко та логічно відповідав на поставлені питання,

показаврозуміння сутності теорій, понять, предметів, явищ тощо;

- викладав матеріал літературною мовою, оперував термінами тапоняттями;

- виявив здатність практично оцінювати окремі факти/явища/процеси;

- виконав усі передбачені програмою дисципліни завдання, у т.ч. модульного контролю та з самостійного опрацювання,

але недостатньо використовував додаткову літературу; при усних відповідях не досить повно й аргументовано викладав матеріал; виявив недостатню активність на практичних заняттях, під час письмового тестування допускав окремі помилки.

«С» (75 – 81) ставиться у разі, якщо студент:

- засвоїв теоретичний зміст дисципліни в повному обсязі;
- оволодів практичними навичками й вміннями;
- зіставляв, узагальнював, систематизував інформацію;
- давав повну, розгорнуту та аргументовану відповідь на поставлені питання;

- доказово розкривав основні положення теми та зміст питань, що обговорювались;

- формулював висновки з окремих питань;

- виконав завдання, передбачені програмою дисципліни, у т.ч. індивідуальне завдання, завдання модульного контролю та з самостійного опрацювання,

але допускав окремі помилки при тестуванні; виявив деякі недоліки при усних відповідях; не виявив належної активності при обговоренні питань, старанності при виконанні завдань для самостійної роботи; недостатньо використовував додаткову літературу; виконав індивідуальне завдання, не дотримуючись вимог до оформлення, не виявив до нього

творчий підхід.

«Д» (69-74) ставиться у разі, якщо студент:

- засвоїв значну частину теоретичного матеріалу;
- виявив знання і розуміння основних теоретичних положень дисципліни;
- аналізував певні процеси/явища/показники;
- відповідав на питання, які обговорювалися на занятті;
- формулював висновки з окремих питань;
- виконав завдання модульного контролю, індивідуальне завдання,

але допускав окремі помилки при усних відповідях, тестуванні; не виявив належної активності при обговоренні усних питань, старанності при виконанні завдань для самостійної роботи, недостатньо використовував додаткову літературу; виконав не всі завдання для самостійної роботи; виконав індивідуальне завдання, не дотримуючись вимог до оформлення.

«Е» (60-68) ставиться у разі, якщо студент:

- засвоїв основні теоретичні положення дисципліни;
- на значну частину матеріалу давав репродуктивні відповіді;
- виконав окремі завдання модульного контролю та індивідуальне

завдання,

але допускав значну кількість суттєвих помилок при усних та письмових відповідях, тестуванні; не розумів сутності питань; не виявив належної активності на заняттях, старанності при виконанні завдань для самостійної роботи; недостатньо використовував основну та додаткову літературу; не брав участь у виконанні колективних завдань.

«F» (35-59) ставиться у разі, якщо студент:

- фрагментарно оволодів теоретичними питаннями, що становить незначну частину навчального матеріалу;
- поверхнево розкривав зміст питань, які розглядалися;
- не проявляв активності при їх обговоренні;

- допускав суттєві помилки при усних та письмових відповідях;
- поверхнево ознайомився з рекомендованою літературою;
- виконав індивідуальне завдання та завдання для самостійної роботи, не дотримуючись вимог до оформлення;
- не виконав завдання модульного контролю.

«FX» (0-34) ставиться у разі, якщо студент:

- оволодів матеріалом на рівні елементарного розпізнання фактів/предметів/явищ тощо;

фактів/предметів/явищ тощо;

- поверхнево розкривав зміст питань, які розглядалися, не виявив активності при їх обговоренні;

- допускав суттєві помилки при усних та письмових відповідях,

тестуванні; поверхнево ознайомився з рекомендованою літературою;

- не виконав завдання для самостійної роботи та індивідуальне завдання;
- не брав участь у виконанні колективних завдань;
- не виконав завдання модульного контролю.

Усі виконані студентом протягом поточного і підсумкового контролів завдання оцінюються за спеціально розробленою шкалою у межах сто балової системи.

7. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бровендер О. О., Завацька Н.Є., Блискун О. О., Савчук О. А. Шелест О. В. /Соціально-психологічні основи процесу реінтеграції військовослужбовців в умовах трансформаційного соціуму/ О.О. Бровендер, Н.Є. Завацька , О.О. Блискун , О.А. Савчук ,О.В. Шелест - Теоретичні і прикладні проблеми психології та соціальної роботи : зб. наук. праць Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. – Сєверодонецьк : Вид-во СНУ ім.

- В. Даля, 2021. – № 3 (56). Т.2. – С. 394-403.
2. Бровендер О. О., Завацька Н. Є., Каширіна Є. В., Побокіна Г. М., Федорова О. В./ Соціально-психологічний аналіз професійних деформацій у соціальних працівників та шляхи їх попередження/ О. О.Бровендер, Н. Є. Завацька., Є. В.Каширіна, Г. М. Побокіна, О. В Федорова - Теоретичні і прикладні проблеми психології та соціальної роботи. Збірник наук. праць СНУ ім. В. Даля. -Київ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2022.-№ 1(57). Т.1. С. 172-180.
  3. Бровендер О.О. Завацька Н.Є., Пілецька Л.С. Сафонова С.О., Каширіна Є.В, / Соціально-психологічні засади життєстійкості та самореалізації молоді в професіях соціономічного типу/ О.О Бровендер, Н.Є Завацька., Л.С Пілецька. С.О. Сафонова, Є.В. Каширіна - Теоретичні і прикладні проблеми психології та соціальної роботи. Збірник наук. праць СНУ ім. В. Даля. . - Київ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2022-№ 2(58). С. 5-17.
  4. Brovender O. Development of one's own educational project: from theory to practice/O.BrovenderActivities in Educational Establishments: European Experience: a collection of scientific works of Jagiellonian University in Kraków. - Jagiellonian University, Kraków, Poland-2022 Т.1. Р. 8-18.
  5. Бровендер О. О., Завацька Н.Є. Смирнова О. О Блискун О. О., Боярин Л. В. /Емоційна експресивність та асертивність в структурі комунікативної компетентності особистості/О. О Бровендер . Н.Є Завацька., О. О Смирнова. О. О.Блискун , Л.В Боярин - Теоретичні і прикладні проблеми психології та соціальної роботи. Збірник наук. праць СНУ ім. В. Даля. - Київ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2023. № 1(60). С. 141-151.
  6. Бровендер О. О., Блискун О. О., Завацька Н.Є. Завацький В. Ю. Тоба М. В. Дятченко Д. О. /Соціально-психологічні особливості групової норми в контексті проблеми безпечної поведінки та нормативного впливу у групі/ О. О.Бровендер , О. О.Блискун, Н.Є. Завацька, В. Ю. Завацький, М. В. Тоба, Д. О.Дятченко - Теоретичні і прикладні проблеми психології та соціальної роботи. Збірник наук. праць СНУ ім. В. Даля. - Київ: Вид-во СНУ ім. В.

- Даля, 2023 № 2(61). С. 213-220.
7. Бровендер О.О., Шаповалова В.А., Бурлакова І.А., Шелест О.В. / Психологічна структура здоров'я особистості в кризових умовах/ О.О Бровендер., В.А Шаповалова., І.А Бурлакова., О.В.Шелест - Теоретичні і прикладні проблеми психології та соціальної роботи. Збірник наук. праць СНУ ім. В. Даля. - Київ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2023 № 3(62). Т.2. С. 15-25.
  8. Бровендер О.О. Завацька Н.Є., Смирнова О.О., Колісник Р.Я., Турбан В.В \ Емпіричне дослідження прояву емоційного інтелекту у дітей дошкільного віку\ О.О. Бровендер Н.Є., Завацька О.О Смирнова., Р.Я Колісник., В.В Турбан - Теоретичні і прикладні проблеми психології та соціальної роботи. Збірник наук. праць СНУ ім. В. Даля. - Київ: Вид-во СНУ ім. В. Даля 2024 № 3(65). Т. 1. С. 235-248.
  9. Бровендер О.О. Peculiarities of the functioning of funds and grant programs: trends in fundraising activities \ Organization of Project Activities in Educational Establishments: European Experience: a collection of scientific works of Jagiellonian University in Kraków. - Jagiellonian University, Kraków, Poland 2024 Vol.1. P. 6-14.
  - 10.Бондаренко Н. Б.Чинники успішної практики у сфері психічного здоров'я в громаді: досвід європейських країн Збірник тез конференції молодих науковців з міжнародною участю «Треті наукові читання імені В. І. Полтавця», 2022.
  - 11.Горінов П. В., Драпушко Р. Г.Волонтерська діяльність в Україні: соціально-правове дослідженняКиїв: ДІСМП, 2022. ISBN 617-8086-07-7.
  - 12.Горбунова В., Гусак Н., Климчук В., Палій В., Устенко В., Кондур З., Попенко В., Оутс Дж.Social determinants of mental well-being: senses of powerlessness and empowerment among Romani in UkraineMental Health and Social Inclusion, 2022, Vol. 26, no. 2, pp. 156–166.
  - 13.Кальницька Ю. С.Соціальна психологія в Україні: друга половина XIX – початок XX століття: навч. посіб. хрестоматіяКропивницький: Імекс-ЛТД,

2021. ISBN 978-966-189-604-7.

14.Климчук В. О.Психологія посттравматичного зростання: монографія

15.2-ге вид., перероб. і допов. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2021. ISBN 978-966-189-605-4.

16.Панок В. Г.Концепція реформування психологічної служби у системі освіти України на період до 2030 рокуВісник Національної академії педагогічних наук України, 2023, Вип. 5(2).

17.Панок В. Г., Рибалка В. В., Шандрук С. К.Методики психологічного супроводу учасників освітнього процесу в умовах війни: практ. посіб.

18.Київ: УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2023. ISBN 978-617-7118-40-3.

19.Кононенко О. І., Кононенко А. О., Базиленко К. П., Прокоф'єва О. О., Медянова О. В.Соціальна акомодация та життєстійкість як ресурси виживання в умовах війниНаукові інновації та передові технології, 2023, №11(25).

20.Кононенко О. І., Кононенко А. О., Крошка К. І., Базика Є. Л.Життєстійкість та ціннісні орієнтації особистості як психологічні ресурси її психологічного здоров'я Наукові перспективи, 2023, № 9(39).

21.Кононенко О. І. Емоційний інтелект як фактор успішної діяльності в соціальній сфері Психологія та соціальна робота, 2023, Вип. 1.

Навчальне видання

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до практичних занять та самостійної роботи з дисципліни

«Психологія соціальної роботи»

для здобувачів освітнього ступеня «бакалавр»

за освітньою програмою

«Прикладна психологія та консультування» ,

спеціальності С4 Психологія

усіх форм навчання

(Електронне видання)

Укладач:

Олена Олександрівна Бровендер

Оригінал-макет О.О. Бровендер

Підписано до друку __. __. 202__.

Формат 60x84 1/16. Папір типогр. Гарнітура Times.

Друк офсетний. Умов. друк. арк. __. Обл.-вид. арк. __.

Тираж __ екз. Вид. № __. Замов. № __. Ціна договірна.

Видавництво Східноукраїнського національного університету
імені Володимира Даля

Свідоцтво про реєстрацію: серія ДК № 1620 від 18.12.03 р.

Адреса університета: вул. Іоанна Павла II, 17

м. Київ, 01042, Україна e-mail: vidavnictvosnu.ua@gmail.com